

tized közepén ismét Budapestre jött, ahol rövid tartózkodás után többedmagával elfogták. Evvel kezdődött másfél évtizedes börtönélete, s ezzel fejeződik be visszaemlékezéseinek első része.

A memoár lapjainak nagy részét át- meg átszövik a szocialista, kommunista ellentét, a munkásmozgalmi frakciózás emlékei. Maradandóak az új orosz vezetőket jellemző leírások, amelyek még az öltözetre, a viselkedésre is kitérnek, s tanulságos megfigyelni, hogyan lép elő a birodalmi politika a munkásmozgalom köntöse mögül. Elgondolkoztató, hogy Rákosi Rómában még a Piazza Veneziaárá is elment, megfigyelni, Mussolini milyen hatást gyakorol a tömegre. Tanulságos a Lenin halála utáni orosz belpolitika bizonyos vonásait látni (teljes képről természetesen szó sem lehet), s érdekes következtetések levonására nyílnak lehetőségek a Rákosi által József Attiláról alkotott portré nyomán.

Miként a bevezető írói, Feitl István és Sipos Levente is megemlítik, a visszaemlékezésekhez óvatos olvasás szükséges. Evvel együtt e négy kötet a 20. századi magyarság hallatlanul fontos mentalitástörténeti forrása, amelyet ugyanúgy lehet a létrehozó rendszeren belülről, mint kívülről vizsgálni. A kutatás szabadsága természetesen a tárgyalás pártatlanságára épül, ami lehetővé teszi az összes felvetődő kérdés tisztázását. A vég-

eredmény, amíg a kellő távlat nincsen meg, ehhez képest jelentéktelen.

BUDA ATTILA

(Sajtó alá rendezte Baráth Magdolna és mások, Napvilág Kiadó, Budapest, 2002, 976 oldal)

KOCSIS TAMÁS:

Gyökereink (Örömről és gazdagságról egy világméretű fogyasztói társadalomban)

Hasonlóan Dr. Kindler Józsefhez, aki Kocsis Tamás könyvének előszavát írta, érdemes nekünk is elidőznünk egy pillanatra a mű címénél. A *gyökér* szó jelentéseinek felsorolása unalomig ismert, mint ahogy maga a címválasztás sem túl eredeti, mondhatni elcsépelet, hisz az utóbbi években mindennek gyökere lett, aminek korábban nem lehetett, sőt még annak is, aminek a dolog természeténél fogva nem is lehet soha. Így helyesen tesszük, ha „játékba hozzuk” azt a nem elhanyagolandó információt, mely szerint Kocsis Tamás a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszékének munkatársa. A tudomány eszközeivel közelít témájához, a fogyasztói társadalom

és az ember társas, kulturális, természeti és vallási szükségleteit kielégítő hagyományos életforma közti dinamikus ellentét, mely formálja és deformálja az embert és környezetéhez fűződő viszonyát. A közgazdaságtudományból kiindulva antropológiai, szociológiai, ökológiai összefüggéseket vizsgál, és ezért maga is kísérletet tesz egy végső gyökig való visszanyúlásra.

A tudomány számára ilyen végső gyök lehet a szám vagy a szó. Nyelvünk őrzi ezt a törekvést, amikor felszámolásról beszél, vagy hogy más példát is említek: ilyen végső szógyök a szanszkrit *matr-*, mely olyan szavaink forrása, mint a matéria, mátrix vagy Maya a megismerő és a megismerés tárgya közti, megszüntetésre váró fátyla. Nyilvánvaló persze, hogy a tudomány mára olyan komplexitást ért el, hogy ilyen mértékű egyszerűsítésre már nincs mód.

Az emberi boldogság és gazdagság megértésén keresztül remél Kocsis közelebb férkőzni egy világméretű folyamat leképzéséhez, és ez megóvjá őt attól, hogy bennrekedjen a tudományos gondolkodás szűk járatainak útvesztőjében. A két fogalom az elemzésnek olyan sokszínűségét kívánja meg, hogy joggal vetődik fel a kérdés, képes-e egyáltalán a tudomány absztrakt nyelvezete kapcsolatot teremteni a mindennapi jelenségvilággal. Van-e, létezik-e a boldogságnak barométere vagy az örömmek skálája? A kutatást össze-

foglaló tanulmány küzd ezzel a problémával. Úgy próbálja feldolgozni, hogy saját eredményeinek ismertetése előtt átfogóan bemutatja a fogyasztói társadalommal kapcsolatos legfrissebb szakirodalom idevonatkozó téziseit Abraham Maslow szükségletek piramisaként elhíresült ábrájától a fogyasztói társadalom problémáit tagadó elméletekig.

A könyv földrajzilag az Egyesült Államok, Órség, Székelyföld területeket barangolja be. Tudományos kutatást ugyan Kocsis csak az utóbbi két helyen végez, de a könyv rangját nem emelné, ha az amerikai városokban élő „önkéntes egyszerűség” életfilozófiáját követőkön is „kérdőív-hengerrel” hajtott volna keresztül. A személyes benyomások teszik élővé mind a feltárt problémát, mind a kötetet. Ennek azonban kis teret szentel a szerző, mintegy zárójelben, a tudományos komolyságból kilépve, bocsánatkérően „sztorizik”.

A Kocsis által felvetett problematika nem hat az újdonság erejével. Egy folyamat állomása tárul elénk, egy olyan folyamaté, amelyet sokan sokféleképp örökítettek meg, kezdve a népi írók munkáitól Korniss Péter fényképészetéig. Egyedül az amerikai „önkéntes egyszerűség” mozgalmáról tudhattunk kevesebbet, de ez önmagában sovány eredménye lenne egy olyan kutatásnak, amely a tudomány elvárásainak nem csupán megfelelni szeretne, hanem valamiképpen önmaga is utat keres

ahhoz, amiről beszél: a teljességben gyökerező ember életének megvalósíthatóságához, akár gazdasági, akár más szempontból.

A fentiek alapján paradoxonnak tűnhet, de Kocsis mentségére épp az szolgál, ami legnagyobb hibája is egyben, vagyis tudományos következetessége. Ragaszkodik saját tudományos *gyökereihez*, és így nyitja gondolkodását tovább, olyan irányokba, melyek kibontásához a tudomány csak eszköz lehet.

ÁBRAHÁM DÁNIEL

(*Kairosz Kiadó, Budapest, 2002, 209 oldal*)

KOVÁCS GYŐZŐ:

Válogatott kalandozásaim Informatikában

Túlzás nélkül állíthatjuk: amióta van Magyarországon számítógép, azóta Kovács Győző *számítógépezik*. Részt vett az első magyar elektronikus számítógép, az M-3 építésében, s azóta folyamatosan az informatikai élet vezető szerepeiben találkozhatunk vele: akadémiai kutatóintézetek élén, a Neumann János Számítógéptudományi Társaság főtítkáráként vagy az informatikai folyóiratok Nyugatja, a Mikroszámítógép Magazin alapító főszerkesztőjeként. Képletesen és ténylegesen is ő indítja el a „társadalom informatizálása”

programot – s a program hibamentesen fut azóta is, sosem fagyott le, sosem merítette ki az ország memóriáját, sőt háromévenként megduplázva magát szédületes iramban gyorsul. Ha egy program terjeszkedik, növekedik és más programoknak is részévé válik, rendszerint vírusról szokás beszélni. S valóban: íme egy hasznos vírus – és egy járvány, amely a nyolcvanas években szinte minden tizenéves fiataalt elkapott, s nem eresztett azóta sem. Mint tudományos népszerűsítőnek, Kovács Győzőnek elévülhetetlen érdemei vannak ebben.

Idén hetvenéves. A Mikroszámítógép Magazin pedig húsz. Neumann János, a modern számítógép működési elveinek papírra vetője pedig idén lenne száz esztendő. Részben a Neumann-centenárium ünnepségsorozatához kapcsolódóan jelent meg a *Válogatott kalandozásaim Informatikában* című kötet, egy rendhagyó informatikatörténet.

Rendhagyó azért, mert tulajdonképpen nem más, mint egy önéletírás: egy regényes sodrású élettörténet, egy műszaki értelmiségiekhez kapcsolódó hatalmas anekdotagyűjtemény és egy többéves kutatómunkát (sőt benne-élést) összefoglaló precíz szakmunka egybejátszatása. Az irodalomjegyzék százkilencvenhárom tételből áll; a könyvben találunk interjúkat, cikkrészleteket, s nagyrészt egy csak nagy figyelemmel összeilleszthető, lebilincselően